

De laatste verhalenweefster

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Marita Coppes

De laatste
verhalenweefster

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4135 9

© 2018 Marita Coppes

Illustratie weefgetouw Marita Coppes

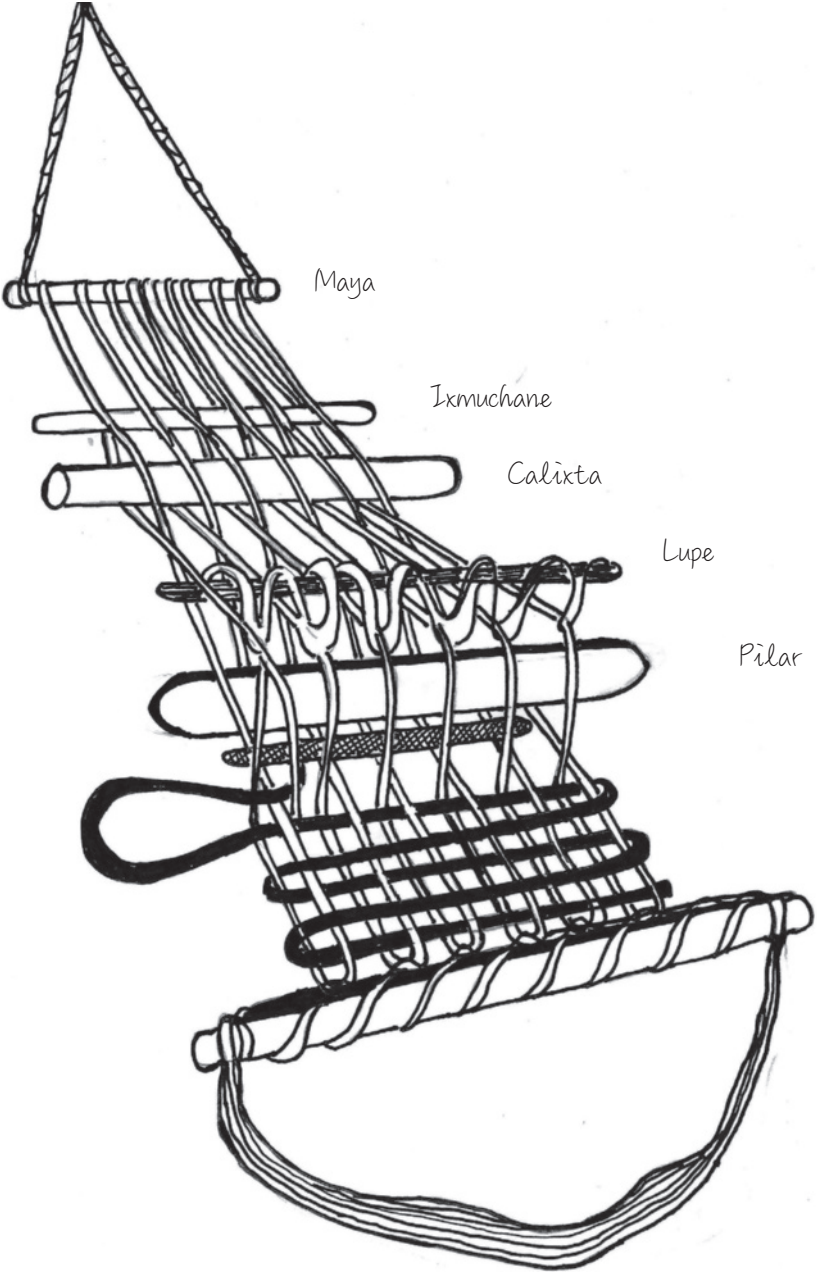
Omslagontwerp en -illustratie Bloemendaal & Dekkers

Foto auteur © Daniela Depau

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Ixchel

Maya

Ixmuchane

Calixta

Lupe

Pilar

Voor Mientje, Mieke en Minne

Kate

Alleen op vrijdagavond ben ik niet beschikbaar voor T-Petrol. Om vijf uur begint mijn weekend in El Portal de Angel, het restaurant met het mooiste uitzicht op Guatemala-Stad. In het donker kijk je dan uit op een uitgestrekte zee van licht. In deze zee torent één gebouw van glas en staal hoog boven alle andere gebouwen uit. Het is van T-Petrol, het olieconcern waar ik werk.

Mijn vaste vriendengroep verzamelt zich hier elke vrijdag om het weekend in te luiden. We kennen elkaar sinds onze studententijd en veel van ons zijn terechtgekomen bij T-Petrol. Als voorgerecht kies ik steevast de garnalencocktail met een cuba libre. Bij het hoofdgerecht ga ik over op prosecco en bij wijze van toetje eindig ik met een lijntje coke.

De hele week kijk ik uit naar deze avond, want doordeweeks gun ik mezelf weinig tijd om te ontspannen. Mijn leven staat dan geheel in het teken van mijn werk als advocaat. Om scherp te blijven drink ik geen druppel alcohol en ik begin de dag om zes uur op de sportschool om mijn tachtigjarige werkweek vol te houden. Alles wat te veel tijd kost heb ik geschraapt, zoals koken. Ik eet altijd in restaurants, want ik verdien meer dan

ik kan uitgeven. De avonden heb ik nodig om dossiers door te nemen, telefoontjes te plegen en zakenrelaties te onderhouden.

Ik ben niet anders gewend dan dat mijn leven om werk draait; als topman van T-Petrol was mijn vader precies zo. Hij heeft ervoor gezorgd dat ik in een gespreid bedje terechtgekomen ben en nu klaargestoomd word om een team van advocaten aan te sturen. Van kinds af aan noemt hij mij *mi princessa*, maar ik zal het nooit in mijn hoofd halen om me als een prinses te gedragen. Ik ben als eerste op kantoor en ga als laatste weg. Als mijn vriend Manuel weer eens klaagt dat ik te veel werk, dan is mijn weerwoord dat ik nu eenmaal een vadersdochter ben.

De band die ik met hem heb is ook een bron van ergernis voor mijn broer Chris. Hij was in alle staten toen mijn vader mij als eerste meenam naar zijn exclusieve afspraken op de golfclub, terwijl Chris ook bij T-Petrol werkt. Golfen doet mijn vader alleen met de president van Guatemala en dat ik daarbij mocht zijn was een grote eer. In El Portal de Angel ben ik even geen topadvocaat in spe. Dan maak ik me los van alle restricties die ik mezelf door de week opleg door me te laten gaan met alcohol en coke. Hoewel ik ongeremder ben dan doordeweeks, ga ik vaak niet mee naar het tweede deel van de avond. Veel van mijn vrienden gaan in het nachtleven op zoek naar de liefde, maar ik heb die al gevonden. Als mijn vrienden uitgaan laat ik mijn lusten los op mijn vriend.

Manuel en ik kwamen als kind al bij elkaar over de vloer, aangezien onze vaders samen in het bestuur van T-Petrol zaten. Manuel was een speelkameraad die op de achtergrond raakte toen ik naar een kostschool in New York ging. Zonder het van elkaar te weten schreven we ons in voor dezelfde studie

in Guatemala-Stad, waardoor we elkaar weer vonden. We verkenden de liefde alsof we uitgehongerd waren. Op kostschool had ik zes jaar alleen maar tussen de meiden gezeten, en in de armen van Manuel leek het alsof ik werd bevrijd van een knellend korset.

Deze vrijdagavond, 3 maart 2006, lijkt in veel opzichten op alle voorgaande vrijdagavonden. Zelfs het feit dat Manuel niet met mij mee naar huis gaat is niet vreemd. Het komt wel vaker voor dat een van ons besluit om wél mee te gaan stappen als de ander te moe of te dronken is. Manuel begeleidt me liefdevol naar de taxi, zoent me op mijn mond en zegt: *‘Reina mia, koningin van me, ik maak het niet laat.’* Na het weekend hoor ik mijn vrienden achter mijn rug om smoezen en ik zie in hun blikken een bezorgdheid die ik niet thuis kan brengen. ‘Is er wat?’ vraag ik aan een van hen, maar een echt antwoord krijg ik niet.

Pas de volgende vrijdag in El Portal de Angel ontdek ik wat er aan de hand is. Een van mijn vrienden laat foto’s zien waarop Manuel innig verstrengeld is met een blonde vrouw. Hoe meer mensen ik spreek, hoe meer details ik te horen krijg over de bewuste avond. Omdat het mijn vak is, hoor ik iedereen uit, want ik geloof iets pas echt als ik genoeg getuigen heb gehoord. Vanaf dat moment lijkt het alsof iedereen mij iets te vertellen heeft over Manuel wat ik nog niet wist. Het blijkt namelijk niet de eerste keer te zijn dat hij mij bedrogen heeft.

Mijn laatste gesprek met Manuel vindt plaats op een parkeerterrein van La Aurora, de luchthaven van Guatemala-Stad, waar ik hem ophaal na een zakenreis. Als hij komt aanlopen met het vertrouwde verlangen in zijn ogen, lijkt hij te bevriezen onder mijn kilte.

‘Wat is er?’

‘Dat zul jij niet weten!’ bijt ik hem toe. Terwijl we naar de auto lopen, confronteer ik hem met alles wat ik heb gehoord. Hij verweert zich zwak: hij komt met feiten die niet kloppen, hij herkent belangrijke getuigen niet waarmee ik kom en hij probeert me te overtuigen met clichés als ‘het is één groot misverstand’. In de auto wil ik niets meer horen van wat hij nog meer te zeggen heeft en ik geef de chauffeur de opdracht mij naar ons huis te brengen en Manuel af te zetten bij een hotel naar keuze.

De volgende avonden ontvlucht ik ons huis, en in het gezelschap van vrienden probeer ik te reconstrueren wat er tussen Manuel en mij is misgegaan. Via hen overtuig ik mezelf dat hij de schuldige is. Overdag leg ik eigenhandig zijn straf ten uitvoer. Ik reageer niet op zijn vele berichten, ik ontloop hem op kantoor en negeer hem als we elkaar per ongeluk toch tegenkomen. Via de portier laat ik hem weten dat al zijn spullen in de hal van ons penthouse op hem wachten.

Binnen een week is Manuel zowel binnen T-Petrol als in onze vriendengroep een persona non grata geworden. Mijn vader blijkt net zo meedogenloos. Hij laat Manuel overplaatsen naar een andere afdeling, in een functie die ver onder zijn niveau is, en het duurt niet lang voordat mijn ex solliciteert bij een ander bedrijf.

Het is zes uur, vrijdagavond. Ik ben alleen en voor het eerst in jaren ga ik niet naar El Portal de Angel. De sushi is net bezorgd en uit gewoonte wil ik aan onze glazen tafel gaan eten, maar de herinnering aan onze favoriete plek in huis jaagt me naar de bank. Aan deze tafel werkten Manuel en ik tussen stapels dossiers en serveerde hij mij verse espresso's of prosecco. De ver-

huizing naar de bank helpt helaas niet. Waarom voelt dat ding opeens zo groot? Hoe ik het ook probeer om met mijn bord in mijn hand een goede plek te vinden op de bank, echt comfortabel wil het niet worden zonder Manuel.

Het besef dat ik deze bank vanaf nu alleen moet zien te vullen, breekt door de kille wraakzucht heen waarmee ik Manuel uit mijn leven heb gewerkt. Tranen druppelen op mijn eten, mijn gesnik weerkaatst tegen de muren en daarmee zwelt het gevoel van eenzaamheid alleen nog maar meer aan. Er lijkt geen einde aan te komen aan de golven van verdriet.

Pas als ik opsta en naar het grote raam van de woonkamer loop om uit te kijken over de lichtjes van de stad die een zee van licht vormen, word ik rustig. Ik realiseer me dat ik eerder een soortgelijke pijn heb gevoeld. Dat was na het plotselinge vertrek van Calixta, mijn indiaanse nanny, mijn *niñera*, en voor het eerst sinds lange tijd denk ik weer aan haar. Ik was elf jaar en na haar vertrek ben ik naar kostschool gegaan, waar ik haar uit mijn herinneringen heb gewist, zo grondig dat het nu lijkt alsof ze alleen heeft bestaan in een kinderlijke fantasiewereld.

Calixta's amberkleurige ogen, waarin altijd goud leek te schitteren, zie ik opeens weer glashelder voor me. Dat mijn *niñera* zich via mijn tranen nu weer een weg baant naar mijn herinnering is troostrijk en pijnlijk tegelijkertijd. Ik mis ineens de kruidige, bloemige geur die om haar heen hing, haar lach en de manier waarop ze me meenam in haar verhalen als ze aan het weven was.

De manier waarop ze weefde was buitengewoon. De eerste keer dat ik daar getuige van was, viel samen met haar ontdekking dat er iets bijzonders was wanneer ik duimend naast haar zat. Mijn ouders hadden van alles geprobeerd om mij van het duimen af te helpen, van vies smakende nagellak tot een kin-

dertherapeut. Zelfs de klappen van mijn vader hielpen niet. Aan niemand kon ik uitleggen dat duimen mijn manier was om de wereld aan te kunnen. Zo had ik geen last van de drukte van mijn luidruchtige broer, de kilte in het huwelijk van mijn ouders en van het feit dat we grootgebracht werden door personeel.

Toen ik mijn niñera in onze tuin zag, had ze een onopvallend plekje gekozen, waar bijna niemand kwam, zelfs de tuinmannen niet. Die middag lag mijn moeder op bed, mijn vader was aan het werk en Rosita, onze kokkin, was bezig in de keuken. Het was hoogzomer en de kamperfoelie droeg zijn geur het hele terras over. Dankzij de symmetrisch in de tuin aangelegde hagen kon ik ongemerkt dichterbij komen, ik hoefde alleen maar iets door mijn knieën te zakken om Calixta te besluipen.

Van achter de hagen zag ik dat Calixta een kleurrijke bundel bij zich had. Die lag eerst opgerold voor haar en toen ze hem uitrolde, zag ik dat er verschillende stokken in zaten, van verschillende diktes, met witte draden aan elkaar verbonden. Mijn niñera pakte de bovenste stok, waaraan aan weerszijden een draad zat, en ze bond deze aan de boom die voor haar stond. Aandachtig schikte ze de draden en de stokken.

Op het moment dat het hele pakket aan de boom hing, zag ik dat er aan de onderkant van de witte draden een reeks gekleurde draden zat. Qua kleur en structuur leek het wel op het kledingstuk dat mijn niñera droeg onder haar grijsblauwe uniform. Het was een *huipil*, een kleurrijke, geweven top die veel inheemse vrouwen dragen. Ook al moest Calixta van mijn moeder een uniform aan, toch bleef ze daaronder haar *huipil* dragen, terwijl dit warm en oncomfortabel moest zijn.

Ik vergat helemaal te sluipen, waardoor Calixta mij op-

merkte. Ze wilde ophouden met haar bezigheden, maar ik vroeg: ‘Wat ben je aan het doen?’

‘Ik wilde gaan weven,’ zei ze, terwijl ze om zich heen keek of niemand haar zag.

‘Er is niemand. Ik wil het zien. Laat het me zien,’ gebood ik haar.

Een beetje onwillig ging Calixta voor de boom staan waar de bundel aan hing.

‘Dit is een heupweefgetouw,’ legde ze me uit. ‘Als het aan deze boom hangt, zoals nu, zijn het gewoon stokken en katoenen draden, nietwaar?’

Ik knikte. Ik zag ook niet hoe je daarop zou kunnen weven.

‘Maar moet je nu eens opletten,’ zei ze. ‘Aan de onderkant zit mijn heupriem. Als ik mijn hoofd tussen de heupriem en de eerste grote stok steek, kan ik mijn lichaam in het heupweefgetouw plaatsen, zie je?’

Ik zag hoe ze met de heupriem het weefgetouw over haar hoofd trok en de riem liet rusten waar haar billen eindigden en haar heupen begonnen. Nu stond ze ín haar heupweefgetouw, dat schuin naar boven liep. De draden hingen nog slap, maar toen ze zich op haar knieën liet zakken, kwamen ze op spanning.

Op dat moment zag ik dat het een weefgetouw was. Calixta liet een platte stok met een gekleurde draad heen en weer gaan over twee banen wit. Ik vond het prachtig om te zien. Hoe Calixta soms verschoof om de spanning op de draden weer goed te krijgen. Maar het meest genoot ik van de rust die van haar uitging terwijl ze aan het weven was. Het was dezelfde rust die ik voelde bij het duimen.

‘Je mag niet stoppen, hoor,’ zei ik met mijn duim half in mijn mond en ze glimlachte.

‘Ik stop niet als jij niet doorvertelt dat ik dit doe,’ zei ze ernstig en dat beloofde ik, allang blij dat ze me niet had berispt omdat ik met mijn duim in mijn mond iets tegen haar had gezegd.

En zo weefde ze, en ik zat naast haar te duimen. Ging dit maar nooit voorbij, dacht ik, zo met mijn niñera in de schaduw van de boom zitten, kijkend naar haar handen die een kleurenfeest toverden in een bundel van stokken en draden, de geuren opsnuiven van hars, van rozen. Ik weet niet hoelang we daar zaten, maar ineens leek het heupweefgetouw te bewegen. Of nee, iets in het weefgetouw leek te bewegen. Ik keek op. Calixta leek heel kordaat en efficiënt in haar handelingen, maar toen ik naar haar ogen keek, zag ik dat ze ver weg was. In het heupweefgetouw ontstonden beelden. Ze doemden op alsof er een film werd geprojecteerd. Zag ik daar drie inheemse vrouwen? Calixta kon ik niets vragen, want zij ging door met weven zonder mijn verbazing op te merken.

De bewegende beelden bleven komen. Ik zag de vrouwen rondom een boom zitten, alle drie met eenzelfde weefgetouw als Calixta gebruikte. Eén vrouw was aan het weven, terwijl de ander het heupweefgetouw in de wind liet bungelen omdat ze strengen katoen aan het verven was. De derde, een kleine vrouw vooraan, rolde gekleurde bolletjes katoen op.

Er was iets vreemds aan de hand. De kleine vrouw vooraan was de enige die scherpe contouren had en wier kleuren helder waren. De andere twee leken op geesten; de ene vrouw had net wat meer contouren dan de andere, die bijna een schim was. Alle drie waren ze verdiept in hun bezigheden. Toen keek de voorste vrouw op en haar ogen werden heel groot. Ze keek me recht aan.

De andere vrouwen keken nu ook op van hun werk. ‘Bij Ixchel! Hoe komt dat blanke kind nu hier?’

Het was alsof mijn niñera een stomp in haar rug hadgekregen. Ze liet alles vallen en draaide zich vliegensvlug om. Van schrik trok ik mijn duim uit mijn mond en ik dook ineen. Blijkbaar had ik dit niet mogen zien. Tot mijn verbazing begon mijn altijd zo rustige nanny te stamelen: ‘Wat gebeurde er, wat zag je?’

Ik durfde eerst niets te zeggen, maar iets in haar blik gaf me de moed om te antwoorden: ‘Ik zag vrouwen zoals jij met heupweefgetouwen rond een boom zitten.’

‘Maar hoe kan dat?’ riep ze uit. ‘Wat dééd je?’

‘Niets, ik deed echt niets. Ik duimde alleen maar,’ zei ik met groeiende paniek.

‘Oké.’ Ze haalde een paar keer diep adem. Toen vroeg ze: ‘*Hija mia*, dochter van me, wat gebeurt er met jou als je duimt?’

Dat was niet eerder aan me gevraagd. ‘Ik heb nog nooit eerder ergens televisie in gezien, hoor,’ zei ik. ‘Dat zag ik net voor het eerst. Ik zie weleens een heel lieve Maria, die lijkt op die beelden in onze kerk, maar in het echt is Maria veel mooier en liever. Ze komt weleens bij me op bed zitten voordat ik ga slapen. Maria kijkt nooit droevig. Ze straalt en maakt me altijd rustig.’

Uit niets bleek dat Calixta mijn verhaal raar vond. Integendeel, op het moment dat ik haar over Maria vertelde, gebeurde het voor het eerst dat ik goud in haar ogen zag oplichten. Ik smeekte haar niets te zeggen, omdat het raar was dat ik Maria echt zag en ik zeker wist dat ik daarvoor gestraft zou worden.

‘Wat jij raar noemt, Kate, is bij ons iets bijzonders. Waar ik vandaan kom ben je met zulke eigenschappen een geboren verhalenweefster.’

‘Een verhalenweefster?’

‘Verhalenweefsters kunnen familiegeschiedenissen weven. In ons weefraam zien we het waargebeurde verhaal van een familie in beelden, zoals jij net mijn voormoeders kon zien in mijn heupweefgetouw.’

Eerlijk gezegd begreep ik niet precies wat ze met die familiegeschiedenissen bedoelde, maar dat was ook niet wat mij het meest fascineerde.

‘Dus duimen is niet erg?’ vroeg ik.

‘Duimen brengt jou blijkbaar in *el ritmo propio*, het juiste ritme,’ zei ze met dat schitterende goud in haar ogen. ‘Als we tijdens het weven in een cadans komen, met een volmaakt evenwicht tussen spanning en ontspanning, tussen doen en zijn, dan hebben we het ritme te pakken dat nodig is om de reis te maken naar de tussentijd. De tijd waar de ware verhalen leven, de tijd waarin mijn moeder en mijn voormoeders leven, die jij zag opdoemen in mijn heupweefgetouw. Verhalenweefsters doen er jaren over om *el ritmo propio* te bereiken. Maar jij doet dat duimend. Het is niet te geloven,’ riep ze tegen de bommen om haar heen, ‘dat uitgerekend zij een geboren ziener is!’

Er trekt een schaduw over de herinnering. Ik kan wel heel sentimenteel doen over Calixta, met haar troostrijke verhalen in haar heupweefgetouw, maar ze heeft me verlaten, mij verraden, net als Manuel. Ik verman mezelf. Verder afdalen in dit gemis wil ik niet. Waarom blijf ik als een klein kind janken om wat is geweest? Ik had Calixta niet voor niets verbannen uit mijn herinneringen. Met een ruk sta ik op en ik loop naar de badkamer. Daar gooi ik een plens koud water in mijn gezicht. Ik snuit mijn neus en ga beneden op zoek naar een fles tequila. Dit verdriet moet ik vergeten. Als het niet goedschiks kan, dan maar kwaadschiks.

Lupe

Van het land waar mijn voorouders en ik geboren zijn, is niets meer over. Ik sta op een steile rotswand waarachter zich het heiligdom van onze sjamanen bevindt en kijk uit over een woestijnlandschap. Waar mijn dorp stond lopen nu grote buizen die olie wegsluizen. Als ik mijn ogen sluit, zie ik *la ceiba* en komen de bruingele lemen huizen met de daken van gevlochten palmladeren weer tot leven.

De kapok- of wolboom, zoals *la ceiba* ook wel wordt genoemd, sierde het hart van ons dorp sinds de eerste verhalenweefster in haar heupweefgetouw een Mayagodin zag opdoemen. Ons huis beschermde ons tegen hoosbuien en wilde dieren, en de schaduw van de *ceiba* voelde als mijn thuis. Ik was het gelukkigst op de dagen dat ik mijn weefgetouw aan de boom hing en zat te weven terwijl het dorpse leven om me heen in beweging was, daar waar ik kinderen hoorde spelen en baby's door hun moeder bij ons te slapen werden gelegd in de schaduw van de vele takken.

De grond met ons huis erop was al zeven generaties in ons bezit. Het weer werkte in op het leem en de palmladeren verstofften op den duur, maar het voordeel van dit materiaal was dat je

de gaten die het weer in je huis sloeg eenvoudig kon repareren. Om de vijf jaar werden de palmtakken ververst, wat een frisse geur met zich meebracht. Het huis met het beste uitzicht op de ceiba werd het verhalenweefstershuis genoemd. Vijf generaties verhalenweefsters werden in ditzelfde huis geboren. De verhalenweefsters hadden een belangrijke positie in ons dorp, maar we werden ook ver buiten de grenzen ervan geraadpleegd over familievraagstukken.

Waar ons dorp voorheen omringd was door heel veel verschillende boomsoorten, zie ik nu rotsgrond. Alle vruchtbare grond is door de rivieren weggespoeld, en wat er is overgebleven is een kaal en droog landschap. Er groeit taai gras, met eenzame bomen die verspreid staan over een okergele vlakte. De zilverblauwe rivier waar vroeger de vrouwen aan de bedding hun kleren wasten en waar in de avondschemering de wilde dieren hun dorst lesten, lijkt nu een zwarte ader te zijn waar ik zelfs van ver nog olie op zie glinsteren. De wilde dieren zijn nooit meer teruggekeerd na de dagen dat de bomen vielen.

Ik weet wel dat ik mezelf pijnig door steeds terug te keren. Ik kan beter diep in het oerwoud verdwijnen en mijn verhalen weven voor wie ik daarmee troost kan bieden, maar soms krijg ik dromen die me terugroepen naar de plek waar ik geboren ben. Ik droom dan over *el dia de la violencia*, de dag van het geweld, 1 mei 1985. In dit landschap blijft de dood echoën. Die voltrekt zich in beelden, in geuren en kleuren van bloed.

Omdat ik er die dag niet bij was leef ik nog, maar veel liever was ik met mijn verwanten gestorven. Nu blijf ik de beelden zien van de kogelgaten in de rug van mijn dochter. Steeds weer zie ik hoe ze van achter beschoten wordt. Elke keer voel ik haar angst. Zij beschermde haar buik, haar kind. Mijn lichaam